

**С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ
Ұлттық Медициналық университеті**

Кафедра: Эпидемиология

ТАҚЫРЫБЫ: САЛҚЫН ТІЗБЕК

Орындаған: Әлімхан С

Тобы:13-001-01

Қабылдаған: Жақан Ж.Ж

ЖОСПАР:

- Кіріспе

- Негізгі бөлім

Салқындату тізбегіне анықтама

Қан мен оның компоненттерін, қан препараттарын сақтау

Медициналық иммундық-биологиялық препараттарды сақтау, тасымалдау және пайдалану тәртібі

- Қорытынды

- Пайдаланылған әдебиеттер

САЛҚЫНДАТУ ТІЗБЕГІНЕ АНЫҚТАМА

- **Салқындату тізбегі** – дайындаушы ұйымнан вакцинацияланатын адамға дейінгі жолдың барлық кезеңдерінде медициналық иммундық-биологиялық препараттар (МИБП) және диагностикалық препараттар (ДП) сақтаудың және тасымалдаудың қолайлы температуралық режимін қамтамасыз ететін, үздіксіз жұмыс істейтін жүйе
- **Вакцинамен алдын алудың** тиімділігін қамтамасыз ету үшін вакциндық препараттарды дайындайтын кәсіпорынан препарат егілетіндерге дейінгі сақтау және тасымалдаудың температуралық режимін бұзбау өте маңызды, оны практикада “**суықтату тізбегі**” деп атайды.

СУЫҚТАТУ ТІЗБЕГІ ҮШ КОМПАНЕНТТЕН ТҰРАДЫ

- арнайы дайындалған қызметкерлер (вакцинаны сақтау , тарату , тоңызтқышта дұрыс ұстау және қызмет ету соларға байланысты);
- вакциналарды сақтауға және тасымалдауға қажетті тоңазтқыш жабдықтар ;
 - суықтату тізбегінің барлық кезеңінде температуралық режимді бақылайтын жүйелер және жабдықтар.

-
- Суықтату тізбегі үшін практикада ,әдетте , тұрмыста жиі қолданатын жабдықтар пайдаланылады. Сонымен бірге, ДДҰ және оған мүше көптеген елдердегі тәжірибелерге қарағанда суықтату тізбегі табысты және вакцинациялау тиімді болу үшін бір мәрте немесе бірнеше рет пайдаланатын арнайы термоконтейнерлер , сөмке тоңазтқыштар ,т.б. қажет. Ондай аппараттарда темпeраурасы +4, +8 С жағдайда вакцина 2-7 тәулік бойы сақталады. Осындай сыйымдылық – ыдыстарға салынған мұздың немесе басқа суытқыш элементтердің есебінен температураны тұрақты ұстап тұрады . Бір мәрте қолданылатын контейнер дайындаушы – кәсіпорыннан республикалық , облыстық, аудандық ,кей кезде қалалық СЭС-терге вакцина тасымалдау үшін өте қажет.

ҚАН МЕН ОНЫҢ КОМПОНЕНТТЕРІН, ҚАН ПРЕПАРАТТАРЫН САҚТАУ

1. Денсаулық сақтау ұйымдарында қан мен оның компоненттері рұқсат етілмеген қол жеткізуден қорғалған жерде сақталуы тиіс.
2. Сақтау үшін құлыппен немесе қол жеткізу шектелген құрылғылары бар арнайы (тұрмыстық емес) тоңазытқыш жабдық пайдаланылады.
3. Сақтау кезінде қан мен оның компоненттерінің температуралық режимін тұрақты бақылау жүргізіледі.
4. Әр түрлі топтар мен резус фактор қандары мен оның компоненттері бөлек сақталады. Әрбір компонент үшін жекелеген тоңазытқыш бөлу мүмкіндігі болмаған кезде бір тоңазытқышта тиісті деңгейде таңбаланған жекеленген сөрелер бөлінеді.
5. Емдеу ұйымдарына қанды, оның компоненттері мен қан препараттарын тасымалдау кезінде трансфузиялауға дейін оларды тасымалдау жолдарының барлық кезеңдерінде (**бұдан әрі - салқындық тізбегі**) талап етілетін температуралық сақтау режимі қамтамасыз етілуге тиіс, ол үшін оқшауланған термоконтейнерлер пайдаланылады.
6. Құрамында эритроциттер бар компоненттерді, тромбо- және лейко- концентраттар мен тоңазытылған компоненттерді тасымалдау бөлек жүзеге асырылады. Қан компоненттерін тасымалдау кезінде оларды сілкуге, соғуға, аударуға, қыздыруға, клеткалық компоненттерін тоңазытуға және тоңазытылғандарын ерітуге болмайды.
7. Ілеспе құжаттар ластанудың алдын алу үшін су өтпейтін қаппен қатталады.

8. Тазартылмаған қан +4 о С-+6 о С температурада сақталады. Сақтау мерзімі консервіленетін ерітінді (бұдан әрі - ерітінді) құрамымен белгіленеді.
9. Глюгицир немесе Цитроглюкофосфат ерітінділерінде дайындалған эритроцитті заттар (бұдан әрі - ЭЗ) 21 күн бойы Циглюфад, CPDA ерітінділерінде +4 о С-+6 о С температурада 35 күнге дейін сақталады.
10. Эритроцитті қоспалар (бұдан әрі - ЭҚ) SAGM ерітіндісінде +4 о С-+6 о С температурада 41 күнге дейін сақталады.
11. Лейкоциттері мен тромбоциттері аз эритроциттерді (бұдан әрі - ЛТАЭЗ) сақтау мерзімі -+4 о С-+6 о С температурада 24 сағатқа дейін.
12. Криоконсервіленген ерітілген эритроциттер +2 о С-+6 о С температурада сақталады және ерітілгеннен кейін 24 сағат ішінде пайдаланылады.
13. Тромбоконцентраттар (бұдан әрі - ТК) +20 о С-+24 о С температурада 5 тәулікке дейін тромбомиксері бар термостат болған кезде және тромбомиксері бар термостат болмағанда ылғи араластыра отырып, оттегінің болуын қамтамасыз етумен 24 сағатқа дейін сақталады.
14. Лейкоцитті концентрат (бұдан әрі - ЛК) +20 о С-+24 о С температурада 24 сағатқа дейін сақталады және трансфузиялау үшін пайдаланылады, оны дайындағаннан кейін тез болуы мүмкін.
15. Аутоқан +4 о С-+6 о С температурада 21 күнге дейінгі мерзімде сақталады.
16. Жаңадан тоңазытылған плазма (бұдан әрі - ЖТП), супернатантты плазма мен тоңазытылған криопреципитат минус 30 о С және одан төмен температурада 24 ай бойы; -25 о С - -30 о С температурада 12 ай және -18 о С - -24 о С температурада 3 ай бойы сақталады. Ерітілгеннен кейін 1 сағаттың ішінде пайдаланылады, қайта тоңазытуға жатпайды.
17. Қан препараттары (альбумин, иммуноглобулиндер, глюнат, YIII фактор концентраты және басқалар) заттаңбада көрсетілген температурада және мерзімдер ішінде сақталады.

МЕДИЦИНАЛЫҚ ИММУНДЫҚ-БИОЛОГИЯЛЫҚ ПРЕПАРАТТАРДЫ САҚТАУ, ТАСЫМАЛДАУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУ ТӘРТІБІ

- МИБП-ны сақтауға арналған қойма бөлек тұрған ғимараттарға немесе денсаулық сақтау ұйымы ғимаратының бірінші қабатында, сыртқа шығатын, басқа үй-жайлардан оқшауланған жеке есігі бар немесе құрғақ, желдетілетін жертөледе орналастырылады.
- Жылыту, желдету, жасанды және табиғи жарықтандыруға қойылатын талаптар «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» 2009 жылғы 18 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы Кодексінің 144-бабының 6-тармағына сәйкес халықтың санитариялық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган бекіткен «Дәрілік заттардың, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканың айналысы саласындағы объектілерді ұстау мен пайдалануға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларына сәйкес қамтамасыз етіледі.
- Жыл сайын осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша қойма үй-жайлары мен олардың коммуналдық құрылыстары жағдайын профилактикалық техникалық қарап тексеру актісін ресімдей отырып, қойма үй-жайлары мен олардың коммуналдық құрылыстарының техникалық жағдайына бағалау жүргізіледі.
- МИБП сақтауға арналған қоймада тоңазытқыштар, мұздатқыштар (бұдан әрі – тоңазытқыш жабдық), тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелер немесе камералар орнатылады.
- МИБП қоймасында жүк тиеу-түсіру алаңы және автокөлікке арналған кіреберіс жолдар көзделеді.
- Қоймада МИБП-ны сақтауға, қаптаманы шешуге және қаптамалауға арналған, тоңазыту элементтерін, термоконтейнерлерді және басқа да қаптамалау материалдарын сақтауға арналған үй-жайлар болады.

- Қоймада қайтарылған, жарамсыз деп танылған, кері қайтарылған, қолданудан алынған немесе қолданылуы тоқтатыла тұрылған, оның ішінде Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігерінің қаулысымен пайдаланылуы тоқтатыла тұрылған МИБП-ның жекеленген топтамаларын оқшаулау үшін карантин аймағы көзделеді.
- Карантин аймағында орналасқан МИБП-ның мәртебесі (қайтарылған, жарамсыз деп танылған, кері қайтарылған, қолданудан алынған, қолданылуы тоқтатыла тұрылған, жарамдылық мерзімі өткен) көрсетілген таңбалауы болады. Карантин аймағында салқындату тізбегі жағдайы қамтамасыз етіледі.
- Қойма жабылады және жұмыс күнінің соңында МИБП-ны сақтауға және тасымалдауға жауапты адам (бұдан әрі – жауапты адам) сүргі салады. Қойма үй-жайына жауапты адам ғана кіре алады. Қойма бұзылудың, өрттің, түтінденудің алдын алу үшін дабыл қағумен жабдықталады.
- Қоймада жүйелі түрде ұйым бастығы бекіткен кестеге сәйкес тоңазытқыш жабдығының, тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелердің немесе камералардың санитариялық-гигиеналық жағдайда ұсталуын қамтамасыз ететін жинау жүргізіледі.
- Төтенше жағдайлар және/немесе тоңазытқыш жабдығында, тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелерде немесе камераларда ақау пайда болған немесе электр энергиясының ажырауы жағдайында, МИБП-ны сақтау үшін салқындату тізбегі жағдайын қамтамасыз ету жөніндегі шұғыл іс-шаралар жоспары әзірленеді, оны МИБП-ны сақтауды жүзеге асыратын ұйымның басшысы бекітеді және қоймасында МИБП-ны уақытша орналастыру болжанған ұйымның басшысымен келісіледі.
- Электр энергиясының ажырауы жағдайында тоңазытқыш жабдығының, тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелердің немесе камералардың үздіксіз электрмен жабдықтау жүйесіне (генератор) автоматты қосылуы көзделеді.
- МИБП сақтау және тасымалдау кезінде салқындату тізбегін сақтау мақсатында резервті тоңазытқыш жабдығы, тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелер немесе камералар, олардың қосалқы бөлшектері, термоконтейнерлер, тоңазыту элементтері көзделеді.
- Тоңазытқыш жабдығының, тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелердің немесе камералардың жеткізу кезінде МИБП қорының ең үлкен деңгейін қанағаттандыратын көлемі болады.

□ Тоңазытқыш және мұздатқыш бөлмелер немесе камералар:

- 1) мұзын еріту кезінде үй-жай ішіндегі температураға ең аз әсері бар және осы кезең ішінде температураны белгілі бір шектерде ұстап тұратын автоматты еріту жүйесімен;
- 2) суық климат жағдайында төмен температурадан қорғайтын жүйемен;
- 3) температуралық ауытқуларды және экстремалды температураларды көрсететін орындарда орналасқан сенсорлары бар үздіксіз температура мониторингінің калибрленген жүйесімен; сенсорлар уақытша факторлардың (есіктің ашылуы) әсерін азайтатындай болып орналастырылады;
- 4) экстремалды ылғалдылық деңгейлерін көрсететін орындарда орналасқан сенсорлары бар үздіксіз ылғалдылық мониторингінің калибрленген жүйесімен;
- 5) температураның ауытқулары және/немесе салқындату жүйесінің істен шығуы туралы хабарлау үшін көзбен көрінетін және/немесе дыбысты дабылмен;
- 6) құлыптары есікті ішінен оңай ашу үшін қауіпсіз құрылғымен жабдықталған, жабылатын есікпен;
- 7) еденнен кемінде 10 сантиметр биіктіктегі стеллаждармен жабдыкталады.

- Тоңазытқыш жабдықтар, тоңазыту және мұздату бөлмелері немесе камералары, термоконтейнерлер таза ұсталады, үнемі (айына бір реттен сиретпей) мұзы ерітіледі және жуылады. Тоңазытқыш камераларының қабырғаларындағы қырау қабатының 5 миллиметрден асуына жол берілмейді.
- Жылына бір реттен сиретпей тоңазытқыш жабдықтарына, тоңазыту және мұздату бөлмелеріне немесе камераларына білікті маман техникалық жағдайын бағалауды, ескертулерді жою жөніндегі анықталған ескертулер мен ұсыныстарды қамтитын, жауапты адамда сақталатын техникалық қарап тексеру актісін міндетті түрде жасай отырып, жоспарлы профилактикалық техникалық қарап тексеруден өткізеді.
- Медицина ұйымдарында МИБП-ны сақтау үшін егу кабинеттерінде, егу пункттерінде орнатылған тоңазытқыштар пайдаланылады.
- Температураны ұстап тұру үшін тоңазытқыштың төменгі сөресіне суы бар сыйымдылықтар қойылады. Энергия көзі қысқа уақытқа ажыратылған жағдайда температураны ұстап тұру үшін тоңазытқыштың төменгі сөресіне мұздатылған тоңазытқыш элементтердің қоры қосымша орналастырылады.
- Әрбір тоңазытқыш тоңазытқыштың жоғарғы және төменгі бөлігінде орнатылған екі термометрмен жабдықталады. Термометрлер жыл сайын метрологиялық тексеруден өткізіледі.
- МИБП-ны сақтау кезінде:
 - 1) әрбір қаптамаға салқын ауаның кіруі;
 - 2) жарамдылық мерзімін ескере отырып тоңазытқыш жабдығын толтыру қамтамасыз етіледі. Бұл ретте, жарамдылық мерзімі аз МИБП бірінші кезекте жөнелтіледі немесе пайдаланылады.

ҚОРЫТЫНДЫ:

- Көп жылдық тәжірибе олардың қарапайымдылығын әрі тиімділігін көрсетеді. Сонымен бірге мұндай әдіс ,орындауға көп еңбек сіңіруді керек ететін биологиялық бақылауға қарағанда , әлдеқайда арзан және жедел қолдануға болады .

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

- Әміреев С.Ә., Темірбеков Ж.Т. Эпидемиология. Жалпы эпидемиология 1-т . Алматы 2000ж
- zan.adilet.kz
- Ғаламтор желісі

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ!